

Dragutin Pavličević

**PRVI VIŠEIZVORNI (MULTIMEDIJSKI) SKLOP ZA NASTAVU
POVIJESTI U OSNOVNOJ ŠKOLI**

Predavanje na 20. zborovanju slovenskih
zgodovinarjev, Ljubljana, 1.—4. okt. 1980

Budući da reforma škole, pored ostalih mjera, predviđa i znatno smanjivanje broja nastavnih sati u pojedinim predmetima, a nažalost i u povijesti, morat će se, bez sumnje, intezivirati i nastavni proces i u tako smanjenom vremenu pokušati uraditi onoliko, koliko se do sada ostvarivalo. Da bi se to postiglo, morat će se tako smanjenom nastavom planu prilagoditi nastavni program, ali će trebati, prije svega, mijenjati metode rada, način učenja i poučavanja, modernizirati škole i učionice, opremiti ih suvremenijim nastavnim sredstvima i pomagalicama, poglavito vizuelnim i audiovizuelnim.

Zato se u SR Hrvatskoj uvode pedagoški standardi za izgradnju i opremanje škola i pokušava uvesti višeizvorni sustav za sve razrede i predmete u osnovnoj školi. Izvršitelj tih zamisli trebala bi, uz ostale, biti posebice »školska knjiga« iz Zagreba koja nije više samo najveći izdavač na području udžbeničke literature u Jugoslaviji, nego uz pomoć svoga prije nekoliko godina osnovanog »Odjela nastavne opreme« (ONO) sve više prelazi i na izradu svih vrsta učila i neke opreme za škole. U toj proizvodnji temeljno mjesto zauzima spomenuti višeizvorni sustav sa svojim višeizvornim ili multimedijским sklopovima za gotovo sve predmete a posebno za one najteže.

Do sada su prozvedeni takvi sklopovi samo za učenje sva četira strana jezika, te hrvatskog ili srpskog jezika i matematike u I razredu osnovne škole. Budući da je prevladano mišljenje da ostali predmeti nisu povoljni za multimedijски pristup, izrađen je prije dvije godine i prvi sklop za nastavu povijesti u V razredu osnovne škole i počele pripreme za izradu sličnih sklopova za poznavanje prirode i društva u III i IV razredu, zemljopis u V razredu i slično. Prema tome, spomenuti sklop za nastavu povijesti je prvi takav u nas, a ujedno i prvi za područje društvenih predmeta uopće. To je pionirski pothvat u našoj zemlji, dok je u inozemstvu bilo nekih sličnih pokušaja, ali samo za jezike. Treba istaknuti da su sva učila i pomagala koja se nalaze u tom sklopu postojala i do sada, a novost je u tome što su u Odjelu nastavne opreme povezana vertikalno i horizontalno u jedan jedinstveni sustav, opremljena detaljnim uputama za rad, knjigom za nastavnika i čvrsto vezana uz program, odnosno udžbenik.

Budući da postoje neki nesporazumi oko značenja riječi višeizvorni i sklop, treba naglasiti da je prva riječ doslovan prijevod strane riječi multimedijски, a druga znači zbir, zbirku, svežanj, skup koji je sklopljen ili povezan metodički i smisljeno u jednu cjelinu. To je, dakle, sklop izabranih nastavnih sredstava, odnosno raznih izvora znanja i informacija u nastavi, koji se međusobno prepliću, dopunjavaju, izmjenjuju, ali su skladno povezani u jednu cjelinu kojom, prilikom uporabe rukovodi isključivo nastavnik. Višeizvorni su zato što objedinjavaju razna nastavna sredstva, odnosno izvore znanja tj. auditivna ili slušna, vizuelna ili zorna, audivizuelna ili slušno-zorna, te stvarna ili konkretna učila i sve pisane tekstove koji ih prate ili su samostalni izvori informacija u nastavi. O načelima na kojima počivaju višeizvorni sklopovi prvi je u nas pisao Ladislav Ivanček, savjetnik u »školskoj knjizi« i tom prilikom kratko zaključio: »Didaktička je ideja

višeizvornog sustava uspostavljanje sukladnog djelovanja različitih izvora znanja kojim upravlja nastavnik na taj način da svaki izvor znanja preuzima ulogu u nastavnom procesu onda, kada se na temelju najpoznatijih osobina toga izvora mogu njime postići najbolji uspjesi.« O višeizvornom sklopu isti je autor rekao: »Pojmom višeizvorni sklop označujemo ukupnost nastavnih sredstava i izvora znanja koji s nastavnim programom čine cjelinu.«¹ Prve podatke o tom sklopu za povijest iznio sam na V jugoslavenskom simpoziju o nastavi povijesti što je 1975. održan u Stubičkim Toplicama, a objavljen je u časopisu »Nastava povijesti« br. 1/1976. godine.² Isto tako je sklop za povijest opširnije opisan u »Školskim novinama« u proljeće 1979. godine,³ a bilo je o njemu govora i na Radio Zagrebu. Budući da su višeizvorni sklopovi sasvim nova nastavna sredstva, zapravo komplet nastavnih sredstava, prirodno je da još nisu našli mjesta u našim metodikama nastavne povijesti. Tek se skupljaju prva iskustva i povratne obavijesti iz nastavničke prakse, a tek nakon toga će se moći nešto više reći o uspješnosti sklopova i mogućnostima racionalizacije i povećanja kvalitete nastave povijesti. Međutim, interes za sklopove i prve pozitivne ocjene daju naslutiti da je to dobar put kojim treba i dalje ići, osobito prilikom opremanja novog programa reformirane škole.

U sadržaju sklopa se nalaze:

1. Zidne slike u boji (kom. 6)
2. Zidne slike jednoboje (14)
3. Aplikacije za magnetograf ili flanelograf (18)
4. Zidne karte (4)
5. Dijasliske (dijapozitivi) u plastičnim okvirima (40)
6. Element-filmovi u boji (7)
7. Višeslojne karte za grafoskop ili follje (4)
8. Povijesni modeli (9)
9. Magnetofonska vrpca sa 4 nastavne jedinice
10. Zidna lenta vremena
11. Podloga za pripremu nastavnih sati
12. Knjiga za nastavnika — Povijest 1
13. Magnetograf
14. Priručni materijal (magnetska guma, folije, fascikli, škare, flomasteri, kutija sklopa).

S obzirom da postoji interes nastavnika praktičara, opisat ćemo svaki dio pojedinačno.

1. ZIDNE SLIKE U BOJI nam pomažu u vizualizaciji ili zornosti nastavnog procesa. Ukupno ima šest slika koje su prema karakteristikama slikarstva toga doba radili akademski slikari za šest nastavnih jedinica iz pet temeljnih područja povijesti staroga vijeka i prethistorije i to: 1. Život u sojenicama, 2. Egipat — dar Nila, 3. U feničkoj luci, 4. Priča o trojanskom konju, 5. Zanimanja starih Grka i 6. Unutrašnjost rimske kuće. Slike su izrađene u četiri boje, veličine 70 × 50 cm i mogu se staviti na magnetograf koji je istih dimenzija. U Knjizi za nastavnika date su podrobne upute za uporabu svake pojedine slike. Tako npr. uz sliku Zanimanje starih Grka u Knjizi za nastavnika stoji: »Kao što su Egipćani bili okrenuti prema Nilu, stari Grci su živjeli uglavnom uz more i od mora. Zahvaljujući brojnim otocima, zaljevima, uvalama i prirodnim lukama ni jedan grčki grad-državica nije bio udaljeniji od mora više od dan hoda. Na slici vidimo u prvom planu vrč za vino i amforu za ulje. To su bili glavni proizvodi grčkoga sela i njima su Grci trgovali po čitavu Sredozemlju. Desno je vinova loza i stablo masline na kojem se nalazi berač. U sredini i lijevo su ovce i koze koje su Grcima davale meso i mlijeko, kožu, krzno i mješine za tekućine. Desno u sredini je grčko selo, a gore desno grčki grad s utvrđenim dijelom, tzv. akropolom i hramom na vrhu.

¹ List »Školska knjiga«, br. 14. od 10. VI 1974.

² Isti članak je preveden na mađarski u SAP Vojvodini, »Bilten« 30—32, Novi Sad 1976.

³ Broj 20 (999) od 3. IV 1979.

Tako je izgledala Atena, a nju je nastojao oponašati svaki grčki grad. Prema gradu plovi jedna trgovačka lađa, a lijevo su ribarski brodovi na kojima ribari dovoze ribu i upravo izvlače mrežu punu ulova.

Obrađujući nastavnu jedinicu **Mala zemlja — mnogo državica** (str. 50—53) nastavnik će uz odlomak **Od čega se živjelo u Grčkoj** (str. 50) upotrijebiti i ovu sliku.

Prilikom obrade novoga gradiva upozorit će nastavnik na ono najvažnije na slici (pomorstvo, ribarstvo, stočarstvo, maslinarstvo, uzgoj vinove loze itd.).

S obzirom na to da učenici poznaju zanimanja stanovnika u dolinama velikih rijeka (Egipat, Mezopotamija), treba pokušati s učenicima doći do zaključka o razlikama u životu i načinu proizvodnje između tih dvaju područja i Grčke. Tada će učenici moći odgovoriti na pitanje zašto, npr. u Grčkoj nije bilo dovoljno žitarica, zašto su Grci uglavnom bili orijentirani na pomorstvo, trgovinu i slično.

2. ZIDNE SLIKE — JEDNOBOJNE nam također vizualiziraju nastavni proces pri obradi pojedinih nastavnih tema, cjelina ili jedinica. U kompletu su: 1. Prva jednostavna oruđa i oružja, 2. Složena oruđa i oružja, 3. Oruđa od brušenog kamena, 4. Postanak luka i strijele, 5. Postanak pluga, 6. Egipatski faraon u bornim kolima, 7. Asirska borna kola — bojni slon, 8. Perzijski vojnici — grčki vojnici, 9. Bojne sprave, 10. Prva plovila, 11. Egipatske brodice, 12. Fenički brodovi, 13. Grčka trijera i rimska liburna i 14. Grčka ratna galija i rimska ratna liburna. O uporabi se također opširno govori u Knjizi za nastavnika.

3. APLIKACIJE ZA MAGNETOGRAF ILI FLANELOGRAF. To je također komplet na kojem su prikazana tri temeljna područja života u robovskom društvu. To su: gospodarsko, kulturno i vojničko-političko. Na aplikacijama Robovi u starom Egiptu i Mezopotamiji prikazani su robovi koji vuku plug, oru, održavaju ustave na branama, vađe vodu šadufom iz rijeke i vuku kamen za velike građevine. Na dijelu koji pokazuje ropstvo u antičkom društvu su: okovani robovi, robovi kopači, nosači, građevinari, rudari, kovači, gladijatori itd. Isto tako postoje upute za uporabu, posebice za stavljanje na magnetograf, na kartu, te za samostalnu upotrebu, prilikom uzimanja građe, te za ponavljanje i ispitivanje.

4. ZIDNE KARTE nastavnik može upotrijebiti na raznim tipovima nastavnih sati. To su shematske karte kakve je obično crtao sam nastavnik. Stavljaju se na magnetograf, zid ili ploču, a prikazuju tri najvažnija dijela građe i to: 1. Stari Egipat, 2. Stara Grčka, 3. Apeninski poluotok u starom vijeku i 4. Rimska država u starom vijeku.

5. DIJASLIKE (dijapozitivi) omogućavaju slikovitije i intenzivnije doživljavanje i shvaćanje pojedinih područja građe, posebno kulturnih dostignuća. Postoji ukupno pet kompleta i to: 1. Kulturna dostignuća prvih poznatih naroda Azije i Afrike (14 kom.), 2. Grčka kultura (4), 3. Grčko kiparstvo (4), 4. Grčko slikarstvo (8), 5. Rimska kultura (10). Sve su dijaslike rađene prema originalima i većina ih je u boji.

6. ELEMENT-FILMOVI u nastavi povijesti su novo, moderno i vrlo efikasno nastavno sredstvo koje omogućava dinamičnost, zanimljivost i veću kvalitetu nastave. Zbog toga su u sklop uključeni i već poznati element-filmovi: 1. Povijesno vrijeme (verzija na 8 mm bez sinhronizacije, jer postoji i sinhronizirana na 16 mm vrpci, D. P.), 2. Kameno doba, 3. Zemljano i metalno doba, 4. Mezopotamija, 5. Egipat, 6. Grčka i 7. Rim. To element-filmovi u boji koji traju četiri minute s metodičkim uputama za nastavnika. On ih mora prije pregledati, upoznati se sa držanjem i mogućnostima primjene, a zatim ih jedan ili više puta prikazati. O primjeni element-filma postoji i osnovna literatura koja će nastavnicima pomoći u radu. Nekoliko najvažnijih članaka o metodici rada s element-filmom osim »Biltena« FilMOTEKE 16 iz Zagreba objavio je i časopis »Nastava povijesti«.⁴ Treba usput istaknuti da se svaki dio sklopa može nabaviti i posebno i u više primjeraka (npr. lente vremena i drugo), a da se element-filmovi mogu nabaviti i posebno, a mogu se prema želji naručioca i izostaviti iz višeizvornog sklopa.

7. VIŠESLOJNE KARTE ZA GRAFOSKOP (folije) omogućuju nam efikasniju i racionalniju obradu povijesnih sadržaja, olakšavaju i ubrzavaju proces usvajanja znanja. Ove karte dopunjavaju zidne karte tako da zajedno imamo 7—8 karata. Na folijama su karte sa više slojeva kojima se omogućuje dinamizacija nastave i to tako da se slaže sloj na sloj. To su karte: 1. Naše zemlje u kameno

⁴ Npr. H. Matković, Posebnosti element-filma i načela njegove upotrebe u nastavi povijesti, br. 2/1979, 95—100. i D. Pavličević, Prilog metodici rada sa element-filmom u nastavi povijesti, br. 2/1980, 125—133.

i metalno doba, 2. Prve civilizacije i prve države (4 sloja), 3. Razvoj rimske države, 4. Kopneni i pomorski putevi u Rimskom Carstvu. Uz foliju Razvoj rimske države u uputama za nastavnike stoji i slijedeće: »Osnovni je zadatak projekcijskog kompleta da učenici lakše shvate osvajanja, odnosno širenje rimske države od grada-države do velike svjetske sile i položaj Apeninskog poluotoka u Sredozemnom moru. Učenici će lako uočiti postepenost rimskih osvajanja: najprije su zagospodarili najvećim dijelom Apeninskog poluotoka, zatim Sredozemljem i sjevernom Afrikom, a na kraju su rimske granice u Evropi išle do Rajne i Dunava. I sve su naše zemlje bile pod rimskom vlašću. Kredom u boji nastavnik ili učenik mogu na zidnoj zemljopisnoj karti označiti granice Rimskog Carstva i usporediti ih s granicama na četvrtom listu« (folije).

Ovaj projekcijski komplet namijenjen je obradi nastavne jedinice **Rim od grada-države do velike države** (udžbenik Drašković-Makek za V raz. osnovne škole u SR Hrvatskoj, str. 68—71), a komplet se može upotrijebiti i prilikom ponavljanja i utvrđivanja navedene nastavne jedinice i za ponavljanje nastavne teme **Život i kultura Rimljana**.

8. **POVIJESNI MODELI** su vjerne kopije originala koji se nalaze u našim muzejima, a koji su karakteristični za pojedina razdoblja (starije i mlade kameno doba, bakreno doba, starije željezno doba te predmeti iz povijesti Egipta, Grčke i Rima). U kompletu se nalazi devet modela: 1. kamena sjekira iz Krapine, 2. kamena sjekira iz mlađeg kamenog doba, 3. posudica iz Vučedola, 4. ilirski ženski ukras, 5. željezno koplje, 6. model egipatske mumije, 7. helenski vrcić, 8. rimska uljanica iz Siska i 9. glava rimskog mladića. Ovi modeli izazivaju živ interes u nastavi, pogotovo ako ih učenici uzmu, razgledaju i opišu. To se osobito postiže komparativnim razgledanjem krapinske kamene sjekire i sjekire od brušenog kamena. U Knjizi za nastavnika također se nalaze detaljne upute o primjeni ovih konkretnih ili stvarnih učila koja govore mnogo više nego slike.

9. **MAGNETOFONSKA VRPCA** sadrži četiri nastavne jedinice snimljene na magnetofonsku vrpcu od kojih svaka traje 20 minuta. To su: 1. Zašto i kako u prošlost, 2. Homerski svijet ljudi i bogova, 3. Rimska Republika postaje Carstvo i 4. Naše zemlje u rimsko i grčko doba. Sve jedinice su snimljene u razgovoru s više glasova, dakle dramatizirane i snabdjevene zvučnim efektima što se posebno doima učenicima. Nastavnik može prije upotrebe odslušati vrpcu, ali isto tako pročitati njen cjeloviti sadržaj i upute u Knjizi za nastavnika. To je prednost u odnosu na radio-emisije jer se nastavnik može bolje pripremiti i najaviti učenicima na što da obrate pažnju. Može im snimka poslužiti i za ilustraciju naučenog kao i za ponavljanje.

10. **ZIDNA LENTA VREMENA** namijenjena je uvođenju učenika u razumijevanje vremenskih zbivanja u povijesnim razdobljima. Lentom vremena možemo se služiti u obradi novih povijesnih sadržaja, te pri ponavljanju i sistematičnijem nastavnom gradivu. Uz lentu vremena nastavnici mogu upotrijebiti u sklopu pripremljene aplikacije koje su otisnute za svaki razred u posebnoj boji, a može prema potrebi i nastavnik izraditi vlastite aplikacije, npr. značajne godine nekih zbivanja ili njihove nazive a učenik ih treba na lentu vremena staviti na određeno mjesto. Budući da je to prva lenta vremena koja se u nas prodaje kao razredno učilo, upute za njenu uporabu su vrlo opširne i korisne. Upotreba lente nije vezana uz određeni udžbenik, razdoblje ili jezik pa se zbog toga ona mnogo traži i izvan SR Hrvatske.

11. **PODLOGA ZA PRIPREMU NASTAVNIH SATI** putokaz je nastavniku kako treba organizirati nastavu povijesti u petom razredu osnovne škole u SR Hrvatskoj. Svaki list Podloge sadrži ove elemente: naziv nastavne teme i nastavne jedinice, vezu s nastavnim sadržajima u udžbeniku, radnoj bilježnici i povijesnoj čitanci, te vezu s didaktičko-metodičkim uputama u Priručniku za nastavu povijesti. Zatim su navedeni odgojni i obrazovni zadaci koje treba ostvariti na pojedinom satu, popis izvora znanja, tj. nastavna sredstva, te nastavna pomagala. Konačni izbor svega toga provodi sam nastavnik što ovisi o mogućnostim i opremljenosti škole. Nastavniku su ostavljene na raspolaganje i rubrike za artikulaciju nastavnog sata, plan školske ploče, zadavanje domaće zadaće i slično. To mnogo pomaže nastavnicima uopće a posebno mlađim ljudima.

Predavače povijesti iz SR Hrvatske će zanimati, vjerojatno, kakve su mogućnosti primjene ovog sklopa u nastavi nakon promjene nastavnog plana i programa, a u drugim sredinama postoji interes za primjenu sklopa unatoč jezičnim, programskim i udžbeničkim razlikama, a jedne i druge će zanimati da li se može sklop upotrijebiti i u drugim školama osim osnovne? Na ta pitanja u sadašnjem

trenutku treba svakako odgovoriti kako ne bi bilo nespórazuma. Prvo, autori će u skladu sa zahtjevom »Školske knjige« morati prilagoditi višeizvorni sklop osnovama novoga programa, odnosno novim udžbenicima. To neće biti teško s obzirom na činjenicu da gradivo povijesti starog vijeka postoji i u novim programima samo će se sada nalaziti u petom i u šestom razredu i to u predmetu društva u petom i povijesti u šestom razredu. Vješti nastavnici će i bez toga vrlo lako upotrebiti pojedine dijelove sklopa u okviru novih nastavnih jedinica, a na temelju uputa koje su date u Knjizi za nastavnika. Drugo, nastavnici u drugim sredinama mogu slikovni, audiovizuelni, konkretni materijal kao i element-filmove i lentu vremena koristiti bez ikakvih ograničenja kao i svako drugo učilo. Poteškoće će biti samo sa magnetofonskom vrpcom koja je vezana uz određeni udžbenik i jezik. I, treće, profesori u večernjim školama, tečajevima i srednjim školama mogu izdvojiti dijelove sklopa koji će im odgovarati u nastavi, a to su sve slike, karte, folije, dija pozitivivi, modeli, lenta i drugo, a iz Knjige za nastavnika će vidjeti kako ih načelno mogu upotrijebiti bez obzira na uzrast učenika. Za upotrebu u kabinetima, grupama slobodnih aktivnosti i slično sve ovisi i spretnosti i iskustvu nastavnika koji će pronaći i neke nove mogućnosti koje se ne nalaze u uputama što su ih dali autori sklopa.

S obzirom da ovaj sklop može a i mora biti poticaj i drugim sredinama za izradu sličnih ili još boljih učila i kompleta za nastavu povijesti, treba reći da je sklop plod dugotrajnog istraživačkog i iskustvenog napora jednog velikog tima raznolikih stručnjaka: povjesničara, metodičara, pedagoga, praktičara, autora udžbenika, akademskih slikara, snimatelja, filmskih radnika, urednika, te brojnih poduzeća i ustanova iz Zagreba, ali i iz drugih republika, npr. SR Slovenije, SR Srbije i drugih. Tako su na sklopu osim stručnjaka »Školske knjige« radili i radnici »Filmoteke 16« iz Zagreba, »Jadran-filma« iz Zagreba, Kartografije TLOS iz Zagreba, Delavske univerze iz Ljubljane i drugi. Autori povijesnog dijela i Knjige za nastavnika su povjesničari i metodičari i to: Blagota Drašković, Ivan Makek, pisac ovog članka te autor element-filmova dr Radovan Ivančević. Kao urednici iz Odjela nastavne opreme »Školske knjige« su sudjelovali: L. Ivanček, S. Biondić, D. Bešenić i J. Luketa.

Zusammenfassung

DER ERSTE MEDIENVERBUND FÜR DEN GESCHICHTSUNTERRICHT IN DER GRUNDSCHULE

Dragutin Pavličević

Die Arbeitsorganisation Verlag »Školska knjiga« — Odjel nastavne opreme — Zagreb (»Schulbuch« — Abteilung Schulausrüstung) hat vor drei Jahren den ersten Medienverbund für den Geschichtsunterricht herausgegeben. Dieser Medienverbund basiert auf den bisherigen nationalen und internationalen Erfahrungen.

Ein Verbund dieser Art besteht aus einer größeren Anzahl untereinander funktionell verbundenen Materials für das Lehren und Lernen. Die Grundlage des Verbunds wird immer der Lehrplan sein, der Informationskern aber das vielschichtige Arbeitslehrbuch, welches die Rolle des Vermittlers bei der Einführung der übrigen Wissensquellen im Unterricht übernimmt. Das bedeutet, daß es erforderlich ist, jeden bestimmten Abschnitt des Buches, der mit vernünftig ausgewählten Wissensquellen ausgestattet ist, im Unterrichtsprozeß schöpferisch anzuwenden.

Mit anderen Worten: der Lehrer wird eine laufende Projektion anwenden (Film, Dias und dgl.), wenn er eine Erscheinung oder Gesetzmäßigkeit, die ständig in Bewegung ist, erklären will; wenn er stufenweise einen Begriff analysieren muß, wird er sich des Bildes, der Dias, der mehrschichtigen Abdeckfolien (Graphofolien), des Flanellographen oder der Magnettafel, der Karte usw. bedienen.

Der Medienverbund »Geschichte 1« besteht aus:

1. farbige Wandbilder (6 Stück)
2. Wandbilder, schwarz-weiß (14 Stück)
3. Applikationen für die Magnettafel und den Flanellographen (18 Stück)
4. Wandkarten zur Geschichte (4 Stück)
5. Dias (40 Stück)
6. farbige Elementfilme, Super 8 (7 Stück)
7. Graphofolienkarten (4 Stück)
8. Modelle zur Geschichte (9 Stück)
9. Tonbänder für vier Stunden

10. chronologischer Wandstreifen (1 Stück)
11. Lehrbuch des Lehrers
12. Unterlagen für die Vorbereitung der Unterrichtsstunde
13. Magnettafel (Magnetograph)
14. Zubehörmaterial.

ČASOPIS ZA ZGODOVINO IN NARODOPISJE

Revija z najdaljšo tradicijo med slovensko zgodovinsko periodiko (v letu 1981 izide že njen 52. letnik) objavlja prispevke, ki niso zanimivi le za bralce iz severovzhodne Slovenije, saj posegajo tudi v širši okvir slovenske zgodovine.

ČZN izdaja Zgodovinsko društvo v Mariboru s sodelovanjem mariborske univerze. Naročiti ga je moč pri Založbi Obzorja, YU-62001 Maribor, Partizanska 5.

Inštitut za zgodovino delavskega gibanja, YU-61000 Ljubljana, Trg osvoboditve 1, izdaja v založbi Partizanske knjige iz Ljubljane revijo

PRISPEVKI ZA ZGODOVINO DELAVSKEGA GIBANJA

Revija je sicer glasilo inštituta, vendar v njej poleg inštitutskih sodelavcev objavlja tudi širok krog drugih raziskovalcev. Revija prinaša razprave in historično dokumentacijo iz slovenske zgodovine delavskega gibanja v devetnajstem stoletju, za čas po prvi svetovni vojni pa je koncept širši in se razteza na vso slovensko zgodovino. Vse bolj lahko govorimo, da je to časopis za sodobno slovensko zgodovino. V letu 1981 je izšel jubilejni dvajseti letnik, v katerem je izšla bibliografija revije ob dvajsetletnici, nadaljevanje razprave o Kermavnerjevi knjigi »Temeljni problemi primorske politične zgodovine«, med razpravami pa naj opozorimo na T. Ferencu »Okupacijska civilna uprava na Slovenskem in njeno gradivo«, sintetičen pregled H. Steinerja o komunistični partiji Avstrije od 1918 do 1938, J. Vodušek o prvih delavskih svetih v Sloveniji, pri historični dokumentaciji pa je zlasti zanimiv članek Vlada Martelanca o nacionalnem vprašanju ter oris njegove življenjske poti izpod peresa M. Kacin.

Pred izidom je 21. letnik, v katerem bodo med drugim objavljeni referati posvetovanja »Politična in družbena vprašanja v Julijski krajini v letih 1920—1930«, ki je bilo oktobra 1980 v Trstu in v Kopru. V pripravi pa je že naslednji letnik, ki bo objavil referate posvetovanja novembra 1981 v Ljubljani o narodni in socialni politiki v slovenski zgodovini od konca 19. stoletja do danes.

Na revijo se lahko naročite neposredno pri založbi Partizanska knjiga, YU-61000 Ljubljana, Trg osvoboditve 12, kjer dobite tudi vse doslej izdane letnike.